חוץ מלא תעשה. קא סלקא דעתך משום דכתיב לא ינקה: וכל דדמי ליה. לא תעשה נמור: לפי שנאמר בחורב תשובה ונקה. לאחר מעשה העגל כשעבוה משה להתפלל עליהן ולקמן מפרש לה: יבול אף לא תעשה. ינקה בתשובה: לי לאפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה. דכתיב נקה לא ינקה נגי תורה אור

הדדי: חלוקי כפרה. שחלוקין שמות בכפרתן זה כך וזה כך: אמר לו. אלא הן הגחלקין שיש עבירה שהיא לריכה לזה ואינה לריכה לזה אבל תשובה אינה מן החלוקין שהיא לריכה לכולן: שובו בניס. ומיד "לרפא" למדת שיש עבירה שמכפרת בתשובה לבדה: כי ביום הזה יכפר. למדת שיש עבירה שלריכה יום"כ: ופקדתי בשבט פשעם. למדת שיש עבירה שלריכה הקל לקלה והחמור לחמורה: חילול השם. חומרא ומחמיא אחרים: כאחזי ה' לבאום. אמר הנביא באחזי אמר הקב"ה "אם יכופר העון עד המותה" למדנו שיש עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה: ולא יהיבנא דמי לאלתר. וכשאני מאחר לפרוע הוא אומר שאני גזלן ואומר ממני להיות מזלזל בגזל: באחרת דלא תבעי. שאין דרך הבעלים ליל ולתבוע הקפותיו ועל הלוקח להביא לו מעותיו לביתו: ומתא מחסיא. מקומו של רביעה: יהיב זוזא להאי וזוזא להאי. שמא לא ידע מבירו שנתתיו לו ויש כאן חילול השם: ועביד חוסבנא. וחוזרין ומתנין לו בשר כנגד מה שנעלו: כגון אנא דמסגינא וכו'. ואין הכל יודעין שנתלמדתי בגרסתי ולמדין הימני להבטל מתלמוד תורה: מחמת שמועתו. מחמת שם רע היולא עליו: קרא ליה מריה. ימחול יולרו על מעשיו: מתאחב על ידך. לחביבך: קורא. מקרא: ושונה. משנה: ומשמש תלמידי חכמים. ללמוד ("תורה") היה ייסוד מעמד המשניות מה מעמן ומהיכן למדו: בחמור להם עם ה' אלה. אם זו קרא הכתוב חילול השם כשאדם חשוב עובר עבירה ופורענות באה עליו והכל אומרים מה הועילו לו רואה החסידים והחכמים רעה באה עליהם שנאמר "ויחללו את שם קדשי ובמה חללוהו באמור עליהם הנכרים שגלו ביניהן ראו "עם ה' אלה" ולא יכול להלילם אלא יגלו ממלא שם שמים מתחלל וכבודו ממעטו: דמעיקרא שובבים אתם. כשתעשו תשובה מעלה (ו) עליכם כאילו חיינם המעה על ידי נערות ושמות ושובבות: וכתיב לרפא. משמע מכאן ואילך כבעל מום שנתרפא שמקלת שמו עליו: כאן מאהבה. השב מאהבה נעקר עון מהאלה (ו): כתיב שובו בניס. אלמא בעלי תשובה קרויין בניס: וכתיב כי אנכי בעלתי בכם. אלמא "עבדים" מיקרו: כאן מאהבה ומירא. קרויין בניס: כאן על ידי יסורין. אלא שבו עד שנתיסרו ביסורין קרויין עבדים ואים הנרמי כתיב שובו אלי ואשובה (ח) וכתיב כי אנכי בעלתי בכם כתיב ואשובה אליכם לאחר תשובה וכתיב כי אנכי בעלתי בכם כתיב: לא

ר' יהודה אומר כל שהוא מלא תשא ולמטה תשובה מכפרת, מלא תשא ולמעלה תשובה תולה ויוה"כ מכפר. לא תשא וכל דדמי ליה לפי שנאמר בחורב תשובה ונקה יכול אף לא תשא עמהן ת"ל "לא ינקה" יכול אף שאר חייבי לאוין כן ת"ל "את שמו" שמו הוא דאינו מנקה אבל מנקה שאר חייבי לאוין תניא היא דתניא על מה תשובה מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה ועל מה תשובה תולה ויוה"כ מכפר על כריתות ועל מיתות בית דין ועל לא תעשה נמור אמר מר "לפי שנאמר בחורב" (ח) ונקה" מנא לן דתניא *ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר "נקה" שכבר נאמר "לא ינקה" ואי אפשר לומר "לא ינקה" שכבר נאמר "נקה" הא כיצד: מנקה הוא לשבין ואינו מנקה לשאינן שבין, שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי *שמעת ארבע חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד* אבא על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר "שובו בנים שובבים" אבא על לא תעשה ועשה תשובה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם" אבא על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם" אבל מי שיש חילול השם בידו אין (ג)(לו) כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אבל כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון". היכי דמי חילול השם אמר רב כגון אנא "אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר" אמר אביי לא שנו אלא באתרא דלא תבעי אבל באתרא דתבעי לית לן בה אמר רבינא ומתא מחסיא אתרא דתבעי הוא, אביי כדשקיל בישרא מתרי שותפי יהיב זוזא להאי וזוזא להאי והדר מקרב להו גבי הדדי ועביד חושבנא רבי יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין יצחק דבי ר' ינאי אמר כל שחבירין מתביישין מחמת שמועתו (*היינו חילול השם) אמר רב נחמן בר יצחק כגון דקא אמרי אינשי שרא עליה מריה לפלניא אביי אמר כדתניא "ואהבת את ה' אלהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו (נ) *בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אוי להם לבריות שלא למדו תורה פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר" אבל מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אוי לו לפלוני שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה אוי לו לרבו שלמדו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מבוערין דרכיו ועליו הכתוב אומר "באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו" א"ר חמא (*בר) חנינא גדולה תשובה שמביאה (ד) לרפאות לעולם שנא' "ארפא משובתם אוהבם נדבה" ר' חמא (*בר) חנינא רמי כתיב "שובו בנים שובבים" דמעיקרא שובבים אתם "ובתיב "ארפא משובותיכם" לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה (ה) רב יהודה רמי כתיב "שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם" וכתיב "(*הנה) אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה" ל"ק כאן מאהבה א מיראה כאן ע"י יסורין אמר רבי לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנא' "שובה ישראל עד ה' אלהיך* אמר

[ר"ש] לפי שנאמר בחורב תשובה ונקה יכול אף לא תשא עמהן ת"ל לא ינקה יכול אף שאר חייבי לאוין כן ת"ל את שמו שמו הוא דאינו מנקה אבל מנקה שאר חייבי לאוין

[ר"ש] אמר מר לפי שנאמר בחורב (ח) ונקה מנא לן דתניא *ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר "נקה" שכבר נאמר "לא ינקה" ואי אפשר לומר "לא ינקה" שכבר נאמר "נקה" הא כיצד: מנקה הוא לשבין ואינו מנקה לשאינן שבין, שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי *שמעת ארבע חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד* אבא על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר "שובו בנים שובבים" אבא על לא תעשה ועשה תשובה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם" אבא על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם" אבל מי שיש חילול השם בידו אין תולין ומיתה ממרקת שנאמר "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון". היכי דמי חילול השם. רב אמר כגון אנא אי שקילנא מבי מטבחא בישרא באתרא דלא תבעי דאתו למימר אנא חייתיה לרב דשקיל בשרא בלא דמי. היינו חילול השם. ר' יוחנן אמר כגון אנא אי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפלי** (*). ריש אומרים כל שחבריו מתביישין משמועתו. דאמרי שרא ליה מריה לפלניא. נסצאו עונשין של דברים חללו גדול מעונש

[ר"ש] אמר מר לפי שנאמר בחורב (ח) ונקה מנא לן דתניא *ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר "נקה" שכבר נאמר "לא ינקה" ואי אפשר לומר "לא ינקה" שכבר נאמר "נקה" הא כיצד: מנקה הוא לשבין ואינו מנקה לשאינן שבין, שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי *שמעת ארבע חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד* אבא על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר "שובו בנים שובבים" אבא על לא תעשה ועשה תשובה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם" אבא על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם" אבל מי שיש חילול השם בידו אין (ג)(לו) כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אבל כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון". היכי דמי חילול השם אמר רב כגון אנא "אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר" אמר אביי לא שנו אלא באתרא דלא תבעי אבל באתרא דתבעי לית לן בה אמר רבינא ומתא מחסיא אתרא דתבעי הוא, אביי כדשקיל בישרא מתרי שותפי יהיב זוזא להאי וזוזא להאי והדר מקרב להו גבי הדדי ועביד חושבנא רבי יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין יצחק דבי ר' ינאי אמר כל שחבריו מתביישין מחמת שמועתו (*היינו חילול השם) אמר רב נחמן בר יצחק כגון דקא אמרי אינשי שרא עליה מריה לפלניא אביי אמר כדתניא "ואהבת את ה' אלהיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו (נ) *בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה אוי להם לבריות שלא למדו תורה פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר" אבל מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אוי לו לפלוני שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה אוי לו לרבו שלמדו תורה פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מבוערין דרכיו ועליו הכתוב אומר "באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו" א"ר חמא (*בר) חנינא גדולה תשובה שמביאה (ד) לרפאות לעולם שנא' "ארפא משובתם אוהבם נדבה" ר' חמא (*בר) חנינא רמי כתיב "שובו בנים שובבים" דמעיקרא שובבים אתם "ובתיב "ארפא משובותיכם" לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה (ה) רב יהודה רמי כתיב "שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם" וכתיב "(*הנה) אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה" ל"ק כאן מאהבה א מיראה כאן ע"י יסורין אמר רבי לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנא' "שובה ישראל עד ה' אלהיך* אמר

[ר"ש] אמר מר לפי שנאמר בחורב (ח) ונקה מנא לן דתניא *ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר "נקה" שכבר נאמר "לא ינקה" ואי אפשר לומר "לא ינקה" שכבר נאמר "נקה" הא כיצד: מנקה הוא לשבין ואינו מנקה לשאינן שבין, שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי *שמעת ארבע חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד* אבא על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר "שובו בנים שובבים" אבא על לא תעשה ועשה תשובה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם" אבא על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם" אבל מי שיש חילול השם בידו אין (ג)(לו) כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אבל כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון". היכי דמי חילול השם. רב אמר כגון אנא אי שקילנא מבי מטבחא בישרא באתרא דלא תבעי דאתו למימר אנא חייתיה לרב דשקיל בשרא בלא דמי. היינו חילול השם. ר' יוחנן אמר כגון אנא אי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפלי** (*). ריש אומרים כל שחבריו מתביישין משמועתו. דאמרי שרא ליה מריה לפלניא. נסצאו עונשין של דברים חללו גדול מעונש

[ר"ש] אמר מר לפי שנאמר בחורב (ח) ונקה מנא לן דתניא *ר' אלעזר אומר אי אפשר לומר "נקה" שכבר נאמר "לא ינקה" ואי אפשר לומר "לא ינקה" שכבר נאמר "נקה" הא כיצד: מנקה הוא לשבין ואינו מנקה לשאינן שבין, שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי *שמעת ארבע חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד* אבא על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר "שובו בנים שובבים" אבא על לא תעשה ועשה תשובה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם" אבא על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם" אבל מי שיש חילול השם בידו אין (ג)(לו) כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אבל כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון". היכי דמי חילול השם. רב אמר כגון אנא אי שקילנא מבי מטבחא בישרא באתרא דלא תבעי דאתו למימר אנא חייתיה לרב דשקיל בשרא בלא דמי. היינו חילול השם. ר' יוחנן אמר כגון אנא אי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפלי** (*). ריש אומרים כל שחבריו מתביישין משמועתו. דאמרי שרא ליה מריה לפלניא. נסצאו עונשין של דברים חללו גדול מעונש

רבינו חננאל

קלות על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה. אבל על ל"ת נמור לא. דעל החמורות תולה התשובה עד שיבא יוה"כ ויכפר. ורמינהו אלו הן קלות שהתשובה מכפרת על עשה ועל ל"ת. חוץ מלא תשא. ופרקינן לא תשא וכל דדמי ליה. כלומר כל שהוא לאו נמור ת"ש אלו הן החמורות כריתות ומיתות ב"ד ולא תשא עמהן כו'. ת"ש ר' יהודה אומר כל שהוא מלא תשא ולמטה תשובה מכפרת. מלא תשא ולמעלה תולה ויוה"כ מכפר. ושנינן לא תשא וכל דדמי ליה דהוא לאו נמור. ת"ש לפי שנאמר בחורב נשבע עון ופשע וחטאה ונקה עוד נאמר לא ינקה. ותשמניה לקרא מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינן שבים. ותניא לפי שנאמר בחורב תשובה מרכתיב בה ונקה* יכול על כל חייבי לאוין אע"פ שישוב לא ינקה לו. ת"ל קרא אחרינא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא. הך דכתיב לא ינקה [אינו אלא] בלא תשא את שמו בלבד. הא כל שאר לאוין התשובה מכפרת. הנה בכל לאוין התשובה מכפרת בלא יוה"כ. דהוינן תנאי היא דתניא על מה תשובה מכפרת על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה. על מה תשובה תולה ויוה"כ מכפר על כריתות ומיתות ב"ד ועל ל"ת נמור. שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי שמעת ד' חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש א"ל ג' הן ותשובה עם כל אחת. עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר אבא עבר על ל"ת ושב תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם. עבר על כריתות ומיתות ב"ד ושב תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. אבל מי שיש בידו חילול השם אין כח לא לתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ליסורין למרק אבל כולן תולין ומיתה ממרקת. שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר הזה לכם עד תמותון. היכי דמי חלול השם. רב אמר כגון אנא אי שקילנא מבי מטבחא בישרא באתרא דלא תבעי דאתו למימר אנא חייתיה לרב דשקיל בשרא בלא דמי. היינו חלול השם. ר' יוחנן אמר כגון אנא אי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפלי**. ריש אומרים כל שחבריו מתביישין משמועתו. דאמרי שרא ליה מריה לפלניא. נסצאו עונשין של דברים חללו גדול מעונש

פט א בנ ד מיי' פ"ח מהל' תשובה סל"ד:

צ ה ו מיי' פ"ט מהל' יסודי התורה הל' יח:

תוספות ישנים

ועשה תשובה מותלין לו מיד. והייטו הא דלמרי' בתגינה (דף כ.) תשובה דבר ומתחרט בו מותלין לו מיד ובמגלה עבה מותלין לו מחילה גמורה כדלמרי' הכא. אבל בשאר עבירות אע"פ שאין מותלין לו מקיגין לו מדיגו מקצת

כריתות ומיתות ב"ד: תניא ואהבת את ה' אלהיך עשה שיהא ש"ש נאהב על ידך שיהיה אדם קורא ושונה ביראה ומשמש ת"ח ונושא ונותן בשוק בצדק עם הבריות. מה הבל אומרים אשרי פלוני שלמד תורה אשרי תוריו ורבו שלמדו כמה נאים מעשיו ודרכיו עליו הכתוב אומר ישראל אשר בך אתפאר. אבל הקורא ושונה ודרכיו מכוערים כו' עליו הכתוב אומר באמור להם עם ה' (הם) [אלה] ומארצו יצאו. גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם שנא' ארפא משובתם ואסיקנא שהבו בנים שובבים ארפא משובותיכם תשובה (מיראה) [מאהבה] ארפא משובתם אוהבם נדבה תשובה (מאהבה) [מיראה] שובו אלי ואשובה אליכם

*) מסר כאן וגיל יכול אף לא הבא עמהן מ"ל לא ינקה יכול אף כל חייבי לאוין כן אע"פ שישוב כו' **) מי' יהונתן כרכות פ"ב ס"ג ומרלה דני' רבים תפלה נגיי מחיק יוסר:

הגהות הב"ח (א) אבל לפי מעל' כתוב ד' שקנה ונקה: (ב) שם אבל מי שיש מילול הכם כיון לין כח לא בתשובה כו' כ"ל אומנה לו ממחק: (ג) שם ויכל מתלו ומתנו בתמוסם ובמורו בכתם עם בבריות מה בכריו: לומרות עליו לשבי לו לפלוני שלמד תורה אשרי תוריו ורבו שלמדו כמה נאים מעשיו ודרכיו עליו הכתוב אומר ישראל אשר בך אתפאר: (ד) שם גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם: (ה) שם כאן מאהבה כאן מיראה (בב יהודה רמי) מיקם לו מוקמת ומכתב גלה מ"ל אמר רב יהודה רב אמי רמי: (ו) רש"י ד"ה דמעיקרא כו' מעלה אי מעלה כאלו כו' ומאמר שובבים מבריין בלעיין בלעיין בכ"ד: (ז) ד"ה כאן כו' שוב מתחלתו כאן מיראה לרפא בס"ד: (ח) ד"ה כאן ע"י כו' שובו אלי ואשובה אליכם וכתיב כי אנכי: *) מסר כאן וגיל יכול אף לא הבא עמהן מ"ל לא ינקה יכול אף כל חייבי לאוין כן אע"פ שישוב כו' **) מי' יהונתן כרכות פ"ב ס"ג ומרלה דני' רבים תפלה נגיי מחיק יוסר:

נוסח אחר

חלוקי (ודיוק) כפרה

נוסח אחר

ס' דרך של אמונה על גדולת תשובה

"רא"